

Seçil KAYA ve Ferda DÖNMEZ ATBAŞI

Dr.

Dr.

AÜ SBF

İŞGÜCÜNÜN YENİDEN ÜRETİMİNİN ARACI OLARAK ANNELİK

Bu çalışmanın temel amacı anneliğin kapitalist toplumsal sistemde işgücü piyasalarının sürekliliğine katkısını irdelemektir. Çalışmanın temel tezi şöyle ifade edilebilir: Annelik, kadın açısından, işgücü piyasalarına işgücünü doğrudan arz ederek katılmanın yanında, işgücünün sosyal ve fiziksel yeniden üretimini sürdürmenin aracı haline gelmek demektir. Bu anlamda annelik, değişken sermayenin niteliği ve büyüklüğünü belirleyen temel etmenlerden birisidir. Bu önem, kapitalizm altında anneliğin sürekli düzenlenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Kadının annelik yolu ile işgücünün sosyal ve fiziksel olarak yeniden üretimine katkısını ait olduğu sosyal sınıf belirlemektedir. Annelik, sadece işçi sınıfının sürekliliğini değil, sermaye ve mülk sahipliğinin de sürekliliğini sağlamaktadır. Sermaye ve mülk, ancak kuşaklar arası geçişkenlik söz konusu ise, kendi başlarına bir hedef olabilmektedirler. Bu çerçevede anneliğin işçi sınıfı ve burjuvazi açısından anlamı benzeşmektedir; her iki sınıf açısından da annelik sermayenin genişletilmiş yeniden üretimine hizmet etmektedir. Sermaye birikiminin tarihsel gelişimi ile, bu bağlamda, anneliğin kapitalizm tarafından düzenlenmesinin farklı şekilleri arasında doğrudan bir ilişki vardır. Diğer taraftan, annelik, aldığı farklı şekillerle sınıf içi bölünmelerin de sürdürülebilmesine olanak sağlamaktadır.

Annelik sadece işgücünün ve sermayenin fiziksel sürekliliğini sağlama amacını taşımamaktadır; aynı zamanda sosyal olarak bireyleri ilerde sahip olacakları sınıfsal pozisyonlara hazırlama amacını gütmektedir. Bu noktada devletin ve anneliğin işgücünün sosyal üretimindeki rolleri arasında zıt yönlü bir ilişki vardır denilebilir. Kapitalist toplumsal sistemde devlet, emek piyasasında akışkanlığa ihtiyaç duyulduğu dönemlerde (yetersiz vasıflı işgücü gibi) eğitim gibi bu geçişi kolaylaştıracak kurumları desteklemektedir. Buna ihtiyaç duyulmadığı dönemlerde ise bu tür geçişi imkansız kılmakta ve bu anlamda kadının işgücünün yeniden üretimindeki rolünü düzenlemektedir. Bu tarihsel dönemlerde annelik daha önce devletin üstlendiği bazı işlevleri de yüklenmektedir. Örneğin, neoliberal ekonomi politikaları sonucunda devlet pek çok sosyal harcamayı kısarken, işçi sınıfı açısından, sosyal işlevlerinin bir kısmını annelik kurumuna devretmiş olmaktadır.

Bu çalışmada tarihsel maddeci bir yöntem izlenecektir. Çalışma temel olarak, annelik kurumunun sermaye birikiminin gelişim tarihi içinde aldığı farklı formlardan hareketle annelik kurumu ile sınıfsal yapının değişimi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışacaktır. Temelde bu çalışmada cevaplandırmaya çalışacağımız sorular şunlardır: Kapitalist toplumsal sistem anneliği neden ve nasıl düzenlemektedir? Bu düzenleme altında, annelik farklı toplumsal sınıflar açısından ne ifade etmektedir? Anneliğe yüklenen işlevler açısından neoliberal sosyal ve ekonomik politikalar ne gibi değişiklikler getirmiştir?